

Rezerwat przyrody

Jeziorko Czerniakowskie

Mazowieckie rezerваты przyrody

Pierwsze działania mające na celu tworzenie rezerwatów przyrody w województwie mazowieckim podejmowano już w latach 30. XX wieku, kiedy powołano rezerwat Las Wawerski obejmujący m.in. teren dzisiejszego rezerwatu im. Króla Jana Sobieskiego. Po wojnie, w 1952 roku, w Nadleśnictwie Mińsk powstał rezerwat Jedlina z cennym stanowiskiem jodły pospolitej. W tym samym roku na terenie Nadleśnictwa Drewnica tą formą ochrony objęto fragment lasu mieszanego (rezerwat Dębina), a w samej Warszawie ustanowiono rezerwat im. Króla Jana Sobieskiego w dzisiejszym kształcie. Obecnie Mazowsze ze 189 rezerwatami przyrody o łącznej powierzchni blisko 19 000 ha jest rekordzistą w Polsce. Rezerваты są tworzone w celu zachowania najcenniejszych, mało zmienionych działalnością człowieka, zróżnicowanych ekosystemów. Najwięcej z nich w naszym regionie obejmuje obszary leśne, takie jak bory, łęgi, olsy i grądy. Inne chronią fragmenty nieuregulowanych koryt rzecznych, torfowiska (niskie, przejściowe, wysokie), utwory geologiczne, zbiorniki wodne, w tym m.in. jeziora, takie jak Szczawińskie, Czerniakowskie czy Drzezno, ale również ekosystemy półnaturalne – łąki, murawy, pastwiska. Rezerваты są także tworzone w celu ochrony stanowisk rzadkich gatunków fauny i flory, np. wiciokrzewu pomorskiego w rezerwacie Biele Chojnowskie, żółwia błotnego w rezerwacie Borowiec, ptaków siewkowych m.in. w 13 „wiślanych” rezerwatach.

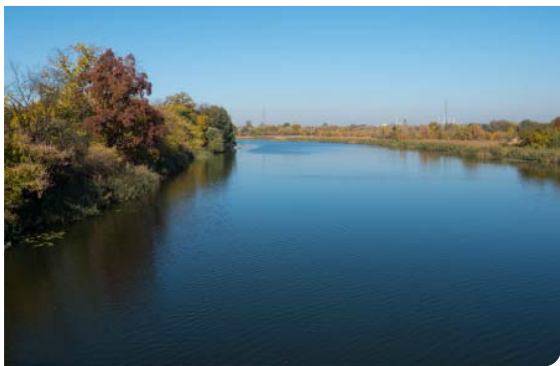
Największym rezerwatem na Mazowszu jest położony w Warszawie Las Kabacki im. Stefana Starzyńskiego (ponad 903 ha powierzchni), chroniący rozległy kompleks leśny. Najmniejszym – Sadkowice, który został utworzony na części malowniczego wąwozu o powierzchni 0,9 ha, w gminie Solec nad Wisłą. Ochronie podlega tu unikatowe na Mazowszu stanowisko roślinności stepowej tzw. stepu kwietnego, z takimi gatunkami, jak len złocisty, aster gawędka, dzwonek syberyjski, zawilec wielkokwiatowy, wisienka stepowa.

Więcej informacji na temat mazowieckich rezerwatów przyrody można znaleźć w serwisie internetowym Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie <http://warszawa.rdos.gov.pl/rezerваты-przyrody>

Jeziorko Czerniakowskie

Rezerwat przyrody Jeziorko Czerniakowskie utworzono w celu zachowania największego naturalnego zbiornika wodnego w Warszawie i jednego z największych na Mazowszu. Jest nim fragment dawnego koryta Wisły, które około 6 tysięcy lat temu, w wyniku naturalnych procesów, odłączyło się od głównego nurtu rzeki, tworząc starorzecze. Miejscowa ludność zwała je „wiśliskiem” lub „starą Wisłą”. Jeszcze na początku XX wieku wody powodziowe Wisły docierały do jeziora, powstrzymując w ten sposób naturalny proces jego wypłykania się i zaniku. Jednak wokół dynamicznie rozwijała się Warszawa. Okolice dawnej wsi Czerniaków, od której pochodzi nazwa rezerwatu, zmieniły się nie do poznania. Liczne niegdyś starorzecza i podmokłe łąki zagospodarowano i osuszono. Do dzisiaj pozostałości łąk zachowały się jedynie po wschodniej stronie

Północna część rezerwatu

rezerwatu i od południa, w kierunku Jeziorka Sielanka i Jeziora Wilanowskiego.

Obecnie w krajobrazie terenów otaczających Jeziorko Czerniakowskie od zachodu dominują typowe dla obszarów wielkomiejskich osiedla mieszkaniowe, których z roku na rok przybywa. Przełomowymi wydarzeniami, determinującymi kierunek zmian w środowisku przyrodniczym rezerwatu, była budo-

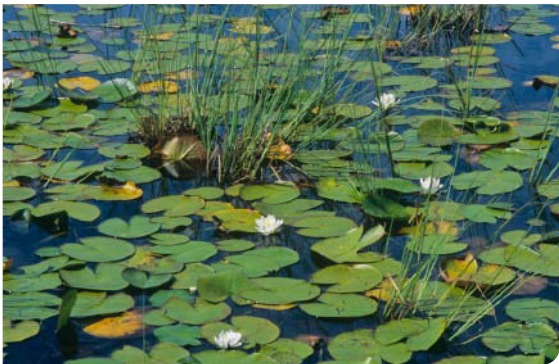
wa w sąsiedztwie potężnego zakładu – Elektrociepłowni Siekierki oraz obwałowanie Wisły odcinające ten akwen od okresowego zasilania wezbraniowymi wodami rzeki. Pobór wód podziemnych, brak dopływu wód z Wisły, zmiany klimatyczne (częste okresy suszy hydrologicznych) przyczyniają się do szybszego od naturalnego procesu wypłykania i zmniejszania powierzchni lustra wody tego zbiornika. W konsekwencji powierzchnia Jeziorka Czerniakowskiego od 1925 roku, kiedy przeprowadzono pierwsze pomiary, zmalała o 26%, a jego zlewnia o 12%. Istnieją koncepcje zmierzające do stworzenia dodatkowego zasilania w celu spowolnienia tych procesów, jednak są to rozwiązania z wielu powodów trudne do realizacji i niedające do końca pewności co do skuteczności ich zastosowania.

Pomimo dużych zmian środowisko przyrodnicze rezerwatu, w szczególności w jego północnej części, jest bogate i zachwyca pięknem. Brzegi zbiornika okala szumiący na wietrze, dający schronienie ptakom wodno-błotnym, szuwar trzcinowy, miejscami mający ponad 50 m szerokości. W toni wodnej dostrzec można dodające uroku temu miejscu grążele żółte oraz grzybienie białe (nenufary). Te ostatnie

Szuwar trzcinowy

znamy z filmu „Noce i dnie” ze słynnej sceny, w której pan Józef Toliboski zrywał je dla panny Barbary Ostrzeńskiej. Wśród roślin wodnych najczęściej można obserwować wywłócznika kłosowego, rdestnice:

Zbiorowisko grzybieni białych

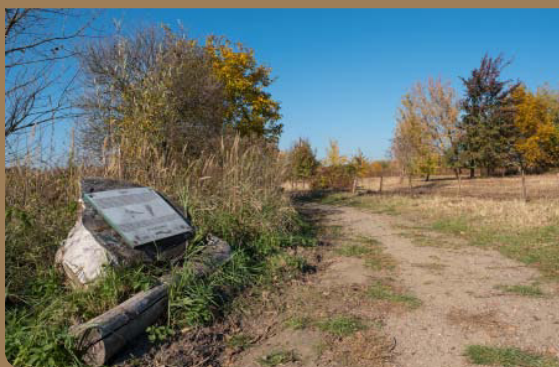
kędzierzawą i lśniącą, rogatka sztywnego oraz moczarkę kanadyjską, która przywędrowała do Polski z Ameryki Północnej (gatunek obcy). Pomimo braku w rezerwacie terenów leśnych w otoczeniu Jeziora Czerniakowskiego rośnie aż 46 gatunków drzew i 27 krzewów, w tym piękne wiązy, olsze, okazałe wierzby, intensywnie pachnące podczas kwitnienia czeremchy i derenie.

Odnotowano tu występowanie szeregu cennych gatunków ptaków wodno-błotnych rzadko spotykanych na terenach miast, wśród których warto wymienić bączka, a także perkoza dwuczubego i błotniaka stawowego. Ponadto w sezonie lęgowym obserwowano również łyski, kokoszki wodne, łabędzie nieme oraz liczną grupę drobnych ptaków śpiewających zamieszkujących szuwały, w tym m.in. trzciniaka, brzęczkę, potrzosa czy rokitniczkę. Ssaki reprezentują niewielkie gatunki, takie jak karczownik, badylarka, łasica, kret oraz żarłoczne, jadowite rzęsorki, aktywne również zimą. Te ostatnie są jedyne jadowitymi ssakami w Polsce, a swoją zdobycz paraliżują toksyczną śliną. Mają doskonałe umiejętności pływackie, potrafią także biegać po dnie zbiorników wodnych. W ostatnim czasie swoją obecność w rezerwacie zaznaczają również bobry – jedne z największych gryzoni na świecie. Te sympatyczne ssaki mają duże zdolności do przekształcania swojego otoczenia, co nie zawsze znajduje zrozumienie wśród ludzi.

W wodach Jeziorka Czerniakowskiego najliczniejsze są płocie, wzdregi, krąpie i leszcze. Z drapieżników spotykane są okonie, sandacze, węgorze i szczupaki. W spokojnych zatoczkach żyją również piękne liny i karasie pospolite – ryby będące w średniowieczu królewskim przysmakiem.

Od 1938 roku rezerwat jest własnością miasta dzięki inicjatywie Stefana Starzyńskiego. Wykupił on z rąk prywatnych Jeziorko Czerniakowskie wraz z większością przylegających do niego terenów i zamierzał stworzyć w tym miejscu zespół sportowo-rekreacyjny z boiskami, kąpieliskiem, kortami tenisowymi, a nawet torem wyścigów konnych. W projektach było również utworzenie połączonego z Wisłą portu żaglowego. Plany te pokrzyżował wybuch II wojny światowej.

Utworzenie obszaru chronionego ograniczyło możliwość jego użytkowania, stawiając na pierwszym miejscu konieczność zachowania walorów przyrodniczych. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie udostępnił na ściśle określonych zasadach część rezerwatu na południe od mostu do ce-

Ścieżka edukacyjna

lów sportowo-rekreacyjnych i turystycznych. Chętni mogą wypoczywać na plaży, pływać, spacerować, a nawet łowić ryby. Fragment rezerwatu na północ od mostu pozostawiono naturze. Tutaj znajdują schronienie i spokój zwierzęta, a przyroda rządzi się

swoimi prawami. W tej części nie można pływać, wędkować, zakłócać ciszy, palić ognisk, a piękno przyrody można obserwować, przechadzając się wyznaczoną ścieżką przyrodniczo-edukacyjną. Ścieżka

Żaba moczarowa

otacza cały rezerwat, a wzdłuż jej przebiegu znajdują się punkty do obserwacji ptaków, pomosty, stoją tablice edukacyjne i kosze na śmieci.

W planie ochrony rezerwatu zostały opisane zagrożenia i określone sposoby ich eliminacji lub minimalizacji. Nieustająca zabudowa zlewni Jeziorka ograniczająca możliwość zasilania w wodę gruntową i opadową jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń. Żeby zapobiec temu zjawisku w planie zawarte zostały odpowiednie zapisy do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, m.in. ograniczające zabudowę w otulinie rezerwatu i wskazujące na konieczność zachowania powierzchni niezabudowanej (biologicznie czynnej) oraz istniejących stosunków wodnych. Innym działaniem, mającym na celu ograniczenie ilości azotu i fosforu w wodach jeziora, jest zarybianie szczupakiem. Ma to na celu ograniczenie liczebności populacji ryb karpio-watych, które przyczyniają się do eutrofizacji zbiornika, a w konsekwencji przyspieszenia tempa jego zani-ku. Zbyt liczne populacje tych ryb ograniczają ilość tlenu w wodzie, co znacznie zubaża faunę i florę. Szczupaki wypuszczane są raz na dwa lata w licz-bie 10 000 sztuk. Poziom wód w otoczeniu Jeziora

jest stale monitorowany poprzez regularne odczyty z piezometrów zainstalowanych po obu stronach zbiornika. Przewidziano również działania mające na celu ochronę ptaków przed norką amerykańską – drapieżnym ssakiem z rodziny łasicowatych, który

Jezioro Czerniakowskie – największy naturalny zbiornik wodny w Warszawie

dziesiątkuje ptasie lęgi. W tym celu instalowane są pułapki żywołowne.

Niezależnie od działań wynikających wprost z planu ochrony, realizowane są także inne prace z zakresu ochrony czynnej, m.in. usuwanie obcych gatunków drzew, prowadzone jest wykaszanie łąk, a teren rezerwatu jest regularnie sprzątany.

Istotnym elementem ochrony rezerwatu jest dbałość mieszkańców o ten teren i zrozumienie zasad ochrony przyrody. Przyczyni się to do zachowania walorów przyrodniczych tej wciąż pięknej, tętniącej życiem części Warszawy – enklawy na Czerniakowie.

Wydawca:

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie

e-mail: warszawa@rdos.gov.pl

www.warszawa.rdos.gov.pl

Teksty:

Sławomir Bełko, Marcin Kalbarczyk

Korekta merytoryczna:

Adam Dmoch, Marcin Kalbarczyk, Arkadiusz Zakrzewski

Koordinacja projektu:

Agata Antonowicz

Fotografie:

Łukasz Olszewski, Marcin Kalbarczyk

Projekt i skład:

Łukasz Olszewski

Wojewódzki Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
w Warszawie

Publikacja dofinansowana przez Wojewódzki Fundusz

Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

www.wfosigw.pl

ISBN 978-83-64923-25-8

Rezerваты przyrody w Warszawie

Jednym z elementów wyróżniających Warszawę spośród innych dużych miast Europy i świata jest bogactwo przyrodnicze, znajdujące odbicie m.in. w rekordowej liczbie rezerwatów przyrody. W granicach stolicy ustanowiono 12 rezerwatów przyrody, w obrębie których ochronie podlega powierzchnia około 1747 ha: Bagno Jacka (najmniejszy – 19,45 ha), Jezioro Czerniakowskie, Kawęczyn, Las Bieleński, Las Natoliński, Las Kabacki im. Stefana Starzyńskiego (największy – 903 ha), im. Króla Jana Sobieskiego, Ławice Kiełpińskie, Morysin, Olszynka Grochowska, Skarpa Ursynowska i Wyspy Zawadowskie. Tuż za granicami Warszawy znajdują się także takie rezerваты, jak Kalinowa Łąka, Łosiowe Błota czy Stawy Raszyńskie.

Ochrona stołecznych rezerwatów niesie ze sobą wiele wyzwań. Położenie w granicach dużego miasta stwarza coraz więcej zagrożeń, których eliminacja niejednokrotnie jest trudna do realizacji i często wymaga kompromisów pomiędzy oczekiwaniami społecznymi a ochroną przyrody sensu stricto. Postępująca zabudowa terenów wokół rezerwatów, coraz większa presja mieszkańców szukających wytchnienia od miejskiego zgiełku, zanieczyszczenie środowiska oraz niekorzystne zmiany stosunków wodnych spowodowane rozwojem miasta, to tylko niektóre z nich. Jednym z istotnych elementów ochrony tych najcenniejszych fragmentów środowiska jest świadomość walorów przyrodniczych i ograniczeń wynikających z konieczności ich ochrony przez korzystających z tych terenów. Pamiętajmy o tym, że rezerваты przyrody są obok parków narodowych najwyższą formą ochrony przyrody. Przed wejściem na ich teren upewnijmy się, czy zostały udostępnione i w jakich miejscach można się po nich poruszać. Uszanujmy ich mieszkańców. Dzięki temu będziemy mogli cieszyć się unikalną przyrodą znajdującą się na wyciągnięcie ręki, mając swój osobisty wkład w jej ochronę.

Rezerwat przyrody

Jeziorko Czerniakowskie

Data utworzenia: 10 marca 1987 r.

Powierzchnia rezerwatu: 47,7 ha

Powierzchnia otuliny rezerwatu: 185,5 ha

Cel ochrony: ekosystem starorzecza Wisły stanowiący cenny element środowiska przyrodniczego Warszawy i obiekt badawczy nad procesami ekologicznymi

Wybrane gatunki zwierząt: wzdreęga, krąp, szczupak, lin, sandacz, żaba trawna, ropucha szara, zaskroniec zwyczajny, łyska, perkoz dwuczuby, trzciniak, bączek, błotniak stawowy

Wybrane gatunki roślin: grąźel żółty, grzybień biały, trzcina pospolita, wierzba krucha, wierzba biała

Forma udostępnienia: ruch pieszy po wyznaczonym szlaku, plaża z kąpieliskiem oraz w wyznaczonych miejscach pływanie sprzętem wodnym, amatorski połów ryb, jazda konna i wprowadzanie psów (spacery)

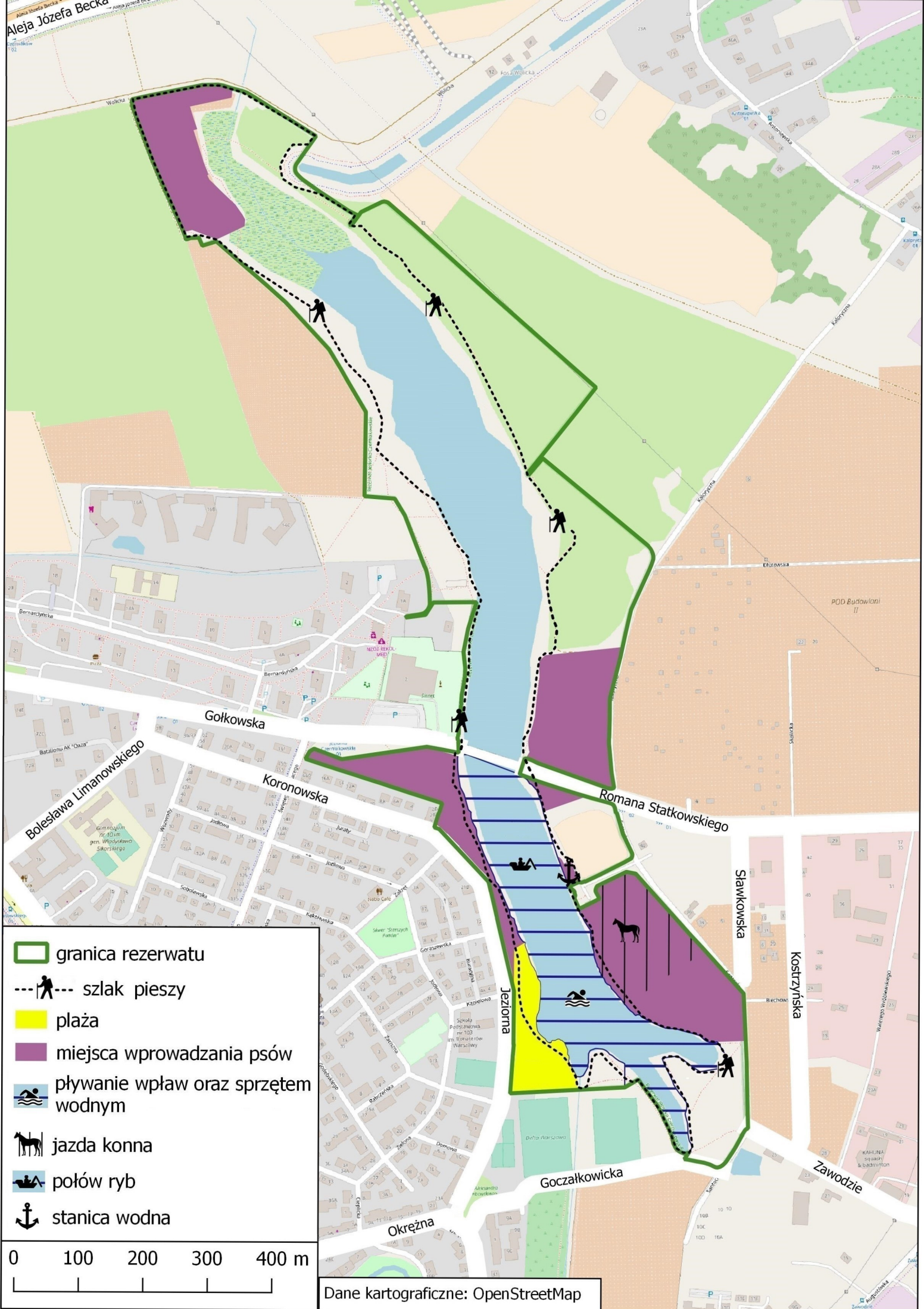
Zarządzający: Miasto Stołeczne Warszawa

Wojewódzki Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
w Warszawie

Publikacja dofinansowana przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Warszawie, www.wfosigw.pl

ISBN 978-83-64923-25-8

Aleja Józefa Becka

- granica rezerwatu
- szlak pieszy
- plaża
- miejsca wprowadzania psów
- pływanie w pław oraz sprzętem wodnym
- jazda konna
- połów ryb
- stacja wodna

0 100 200 300 400 m

Dane kartograficzne: OpenStreetMap